NACIONALNI FORUM O GLOBALNEM UČENJU TER VZGOJI IN IZOBRAŽEVANJU ZA TRAJNOSTNI RAZVOJ

POROČILO

Brdo pri Kranju, 16. maj 2018

I. Izzivi na področju globalnega učenja (GU) ter vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj (VITR) v Sloveniji

Ključni prepoznani izzivi so pomanjkanje nacionalne koordinacijske strukture ter sistemski in kontinuiran pristop, s spremljanjem. Potrebno je povezovanje med deležniki, na vseh nivojih, tako medresorsko in medpodročno, kot z gospodarstvom in s stroko. Povezovanje bo omogočilo boljše poznavanje, delitev dobrih praks in znanj ter aktivno sodelovanje. Eden od ključnih izzivov je tudi podpora izobraževanju pedagoškega kadra za GU in VITR: sistematično vključevanje vsebin GU v učne načrte in opolnomočenje ter usposobljenost učiteljev za izvajanje GU in VITR. Uvajanje GU in VITR je povezano s spreminjanjem vrednot in sprejemanjem odgovornosti v družbi ter se sooča z odporom do sprememb in pomanjkanjem kritičnega razmišljanja, kar je prav tako velik izziv na tem področju.

<u>Nacionalna koordinacijska struktura</u>

- Od samoiniciativnosti k sistemu
- Trajnost politik za GU; sistemski pristop
- Vzpostavitev koordinacije na enem mestu – telo, ki usklajuje in spremlja
- Koordinacijska strokovna skupina
- Zagotavljanje kontinuitete; poenotenje / koordinacija
- Nacionalna koordinacijska struktura in strateško spremljanje
- Kontinuiteta

<u>Medsektorsko povezovanje</u>

- Povezovanje deležnikov in deljenje pridobljenega znanja
- Ni aktivnega povezovanja med akterji na področju GU
- Neprepoznavnost, razdrobljenost; potrebno je povezovanje primerov dobre prakse
- Sistemsko pomanjkanje povezovanja, sodelovanja in koherentnosti; ter povezovanja lokalno – globalno (izkušenj in znanj)
- Povezovanje VVO, OŠ in SŠ ter gospodarstva
- Medresorsko / medpodročno sodelovanje, predvsem dolgoročno ter informiranost
- Povezovanje med resorji, stroko in različnimi nivoji
- Ozaveščanje in izobraževanje na področju varovanja okolja
- Medresorsko izkustveno in kakovostno izobraževanje strokovnih delavcev vseh področij (izobraževanje, zdravje, kultura, okolje, ...)
- Kako povezati izziv okolja, gospodarstva in družbe?

<u>Celosten pristop in podpora izobraževanju za GU in VITR</u>

- Sistematično vključevanje vsebin GU v učne načrte
- Kako sistemsko vpeljat GU v šolski sistem?

- Pripravljenost in usposobljenost učiteljev za izvajanje GU
- Zmanjšanje omejitev učiteljev pri poučevanju GU, prostorsko in metodološko
- Podpora učiteljem, ki izvajajo GU (finance, učni načrt, literatura, primeri dobre prakse, ...)
- Formalno (v sklopu obveznega programa) vs. informalno izobraževanje (izven obveznega programa): neformalno izobraževanje bi lahko predstavljalo optimizacijo formalnega, z manjšimi stroški in resursi
- Premostiti prepad do mladih – mladi živijo v dvojnem svetu (virtualnem - 2D in fizičnem - 3D); zagotoviti spremembe in učinke; nujno je, da MIZŠ določi nekaj prioritet (maks 5)
- Šolske prioritete / vizije (vzgojitelji, učitelji, nujno ravnatelji); celovito funkcionalno spretni učenci (nazaj k naravi, razvoj fizičnih - gibalnih in hkrati višjih kognitivnih spretnosti); sistemska podpora
- Angažirati učitelja
- Zagotoviti podporno okolje učiteljem (gradiva, izobraževanje, ...)
- Ozaveščenost in usposobljenost strokovnega kadra
- Razširjanje informacij (delavnice, izobraževanja za učitelje)
- Globalno učenje zahteva globalno poučevanje
- Okužiti ravnatelje
- Kako zagotoviti pogoje, ki omogočajo globalno učenje in ga izkazujejo? (didaktika, prostor, usposobljenost učiteljev)
- Aktivacija mladih pri samoiniciativnosti
- Uskladitev in uveljavitev koncepta GU
- Povezava obstoječih vsebin in programov s cilji trajnostnega razvoja
- Krepitev finančnih in človeških virov
- Razvoj orodij in strategij

<u>Prenos načel in vrednot v vsakdanjo prakso</u>

- Način vključevanja v vse segmente družbe
- Pritisk po performativnosti; pomembna je akcija, premalo vsebina
- Spodbujanje k ozaveščanju, osmišljanju
- Predstaviti / deliti primere dobre prakse
- Kako načela in cilje globalnega učenja za trajnostni razvoj uresničiti v vsakdanjem življenju ter hkrati priznati obstoječe primere dobre prakse in jih implementirati na nacionalni in mednarodni ravni
- Prenos znanja in izkušenj iz globalnega na lokalno in obratno ter implementacija dobrih praks v lokalnem in globalnem okolju

<u>Konceptualizacija</u>

- Jasnejša opredelitev GU
- Točnejša definicija znanja, pouka in učenja; ne le 'globalno' ter bo bližje učiteljem

<u>Razvoj vrednot in ozaveščenosti</u>

- Pomanjkanje kolektivne zavesti
- Motivacija
- Pomanjkanje interesa na globalni ravni
- Spreminjanje vrednot

- Sprejemanje odgovornosti
- Pomanjkanje empatije
- Odpor do sprememb
- Kritičnost do sprememb
- Razvoj 'out-of-the-box' razmišljanja

II. Predstavitev ključnih aktivnosti in njihovih nosilcev na področju globalnega učenja ter vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj v Sloveniji

Predstavitev ključnih deležnikov in njihovih aktivnosti se nahaja v PRILOGI 1.

III. Vrednote, znanja in spretnosti

Ključne vrednote, znanja in spretnosti na področju globalnega učenja ter vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj:

Vrednote

- Zavedanje soodvisnosti (človek – človek; človek - narava)
- Odgovornost do soljudi in okolja
- Aktivno državljanstvo
- Sočutje
- Strpnost
- Zaupanje
- Samoiniciativnost
- Delavnost in vztrajnost
- Pogum
- Svoboda
- Skromnost
- Poštenost
- Iskrenost
- Solidarnost
- Učeča se družba
- Vedoželjnost

Znanja

- Poznavanje in razumevanje ciljev GU in VITR
- Vsebinska znanja z različnih področij (geopolitični sistemi in trendi, okoljsko stanje in trendi, trajnostni razvoj …)
- Medkulturno sprejemanje
- Jezikovna znanja

Spretnosti

- Komunikacijske veščine za vzpostavitev in vodenje dialoga
- Zmožnost vživljanja v drugega; empatija
- Poslušanje
- Zmožnost sprejemanja drugačnih mnenj
- Reševanje konfliktov
- Zmožnost povezovanja, mreženja in sodelovanja
- Kritično razmišljanje
- Preizpraševanje navzven in navznoter
- Celovito razmišljanje; razgledanost; uvideti celo sliko
- Pozitivna samopodoba
- Asertivnost
- Ustvarjalnost, inovativnost
- Zmožnost usklajevanja individualnih in kolektivnih interesov (#kolekindi)
- Gibka miselna naravnanost
- IKT: modra raba novih tehnologij
- Podjetnost
- Organizacijske sposobnosti

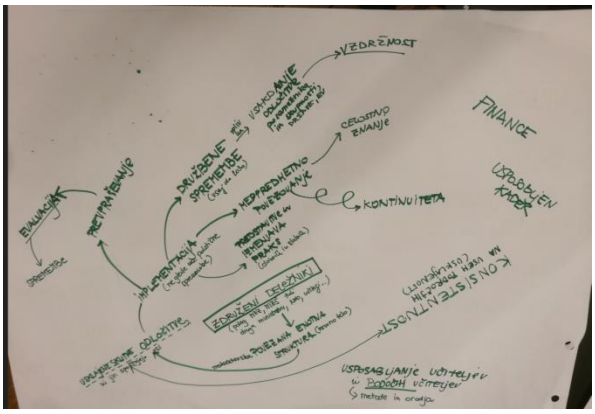

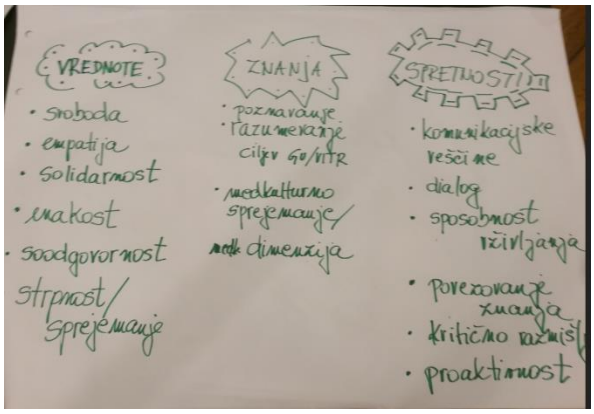

IV. Vzvodi

Kot ključni vzvod je bila prepoznana vzpostavitev krovnega koordinacijskega telesa horizontalno in vertikalno povezanih deležnikov različnih sektorjev, ki sprejme strateške programe in akcijski načrt v perspektivi 2030 v smeri celovitega ozaveščanja splošne in strokovne javnosti ter konsistentnega sodelovanja vseh deležnikov (od javne uprave do gospodarstva, NVO in šolstva) ter izmenjave dobrih in slabih praks doma in v tujini s ciljem doseči družbeni premik, ki vpliva na vsakdanje odločitve posameznikov, skupnosti in države v smeri vzdržnega/trajnostnega delovanja. Implementacija programov se redno evalvira. Sistem podpira ažurna informacijska platforma.
Akcijski načrt opredeli sistemsko, celovito in ciljno izobraževanje učiteljev in bodočih učiteljev za posredovanje kakovostnega trajnostnega znanja (ne le faktografskega, pač pa celoviteje vpetega v

okolje) in za medpredmetno povezovanje znanj; ozaveščanje ključnih odločevalcev; vključevanje in sodelovanje medijev; potrebne vire (finance, kader, oprema, prostori).

Posebej poudarjeni vzvodi so še:

- Vključitev drugih ministrstev (poleg MIZŠ in MZZ še MOP, MF, MzI, MKGP …)
- Cilji morajo postati bolj oprijemljivi
- Pomen sodelovanja z mediji kot oblikovalci stališč v družbi
- Poznavanje vpliva in rabe novih tehnologij
- Večji poudarek na ciljnem delu z ravnatelji
- Prenova učnih načrtov v skladu z GU in VITR; baza gradiv (učnih vsebin, orodij, metod) za učitelje
- Večjo vlogo in vrednost neformalnim oblikam učenja
- Doseči sinergijo med različnimi okolji: šola, družina, interesne dejavnosti, podjetništvo …
- Spodbujanje medgeneracijskega učenja: tudi otroci so učitelji odraslim
- Redna srečevanja ključnih deležnikov (npr. v obliki letnih forumov)

V. Ključni koncepti, razumevanja in terminologija

1. skupina

Kakšna je geneza, zgodovina pojmov GU in VITR? V čem se GU in VITR vsebinsko prekrivata, v čem pa sta različna in vsak zase specifična?

Pojem VITR izhaja iz ZN ter se je prenesel na MOP in ZRSŠ; pojem GU izhaja iz EU, v kontekstu katere ga uporablja MZZ. Kljub različnemu zgodovinskemu razvoju je vsebina obeh pojmov enaka; vprašanje je, kako to vsebino poimenovati. Srečujemo se z razliko v uporabi in razumevanju pojmov; VITR se razume bolj kot neke vrste okoljska vzgoja in izobraževanje, in ne glede na to, da je pomen širši, je v javni rabi ta pojem tako razumljen. Pojem GU pa se bolj razume kot temelječ na družbenih procesih. Smiselno bi bilo razmisliti o tistem, kar je res skupno.

Ali ju je smiselno povezovati 'pod isto streho' v enoten pojmovni/konceptualni okvir, ali pa naj GU in VITR ostaneta dva ločena koncepta?

Možna je raba obojega in širok pristop, vendar se termini usidrajo in jih je zato po tem, ko so že v javni rabi, težko spreminjati. Zato je pomemben razvoj konceptov in njihova definicija. Ni potrebe, da gre za rigidno definicijo, je pa pomembna. Ugotovljeno je bilo tudi, da obstaja kar nekaj pojmov, kjer razumevanje ni poenoteno, npr.: učenje, poučevanje, vzgoja, izobraževanje, trajnost(nost), vzdržnost.

V čem je danes potrebno posodobiti osnovni koncept formalnega izobraževanja v Sloveniji, ki je v zadnji celoviti sistemski in kurikularni šolski reformi (konec devetdesetih pr. stoletja) za svoje temeljno izhodišče določil človekove pravice in pravno državo?

Manjka dialog, sodelovanje, koordinacija na različnih ravneh in med različnimi vsebinami (naravoslovje, družboslovje, humanistika), kot tudi na organizacijski ravni (praktiki, teoretiki, odločevalci).

Kakšno vlogo imajo v razmerju do GU in VITR drugi koncepti, kot je npr. globalno državljanstvo, izobraževanje za razvoj ipd.?

Pojem izobraževanje za razvoj ni več aktualen, saj predpostavlja hierarhično razumevanje razvoja. Pri uporabi pojma državljanstvo se pojavi problem, ker se državljanstvo v Sloveniji oz. v našem jezikovnem področju razumeva v povezavi z nacijo, medtem ko je globalno učenje tisto, ki govori o kozmopolisu, o svetovnem državljanstvu ipd.

2. **skupina**

Razmerje GU : VITR? V čem se GU – VITR vsebinsko prekrivata, v čem pa sta različna in vsak zase specifična?

Koncepta se vsebinsko prekrivata in oba sta politično sestavljena, mogoče bi izpostavili, da je pri GU večji poudarek na globalni soodvisnosti in odgovornosti, medtem ko je pri VITR tega nekoliko manj.

GU
- Izobraževanje za razvoj
- osveščanje o globalnih izzivih
- medkulturni dialog
- človekove pravice
- trajnostni razvoj
- vzgoja in izobr. za mir
- globalna soodvisnost in soodgovornost
- metodologija

VITR
- medsebojna povezanost vseh treh komponent
- ključna področja:
  - državljanstvo, mir, etika
  - pravičnost, človekove pravice
  - odgovornost lokalno / globalno
  - demokracija in vladanje
  - zmanjšanje revščine
  - kulturna raznovrstnost
  - enakost spolov
  - varstvo okolja
  - celostni pristop
  - ustvarjalno, kritično razmišljanje

Kakšno je njuno razmerje - ali bi eden od obeh izrazov lahko bil nadpomenka (krovni pojem), ki bi vseboval drugega?

Oba sta holistična

Ali ju je smiselno povezovati 'pod isto streho' v enoten pojmovni/konceptualni okvir, ali pa naj GU in VITR ostaneta dva ločena koncepta?

Na področju GU je zelo razdelana metodologija (sestavljena iz procesa razumevanja, izkustvenega učenja, proakcijskega sodelovanja), ki je VITR nima. Pojmi se z uporabo usidrajo in težko bi našli neko nadpomenko, s katero ne bi ustvarili še več zmede. Izobraževanje bi po svoji osnovi moralo biti to, kar se poudarja pri GU in VITR.

3. **Skupina** Tuditi.si

Ugotovljeno je bilo, da tako GU kot VITR delujemo na zelo podobnem področju in kljub različni zgodovini se področji prepletata. Skupina je skušala ugotoviti, kaj je tisto več, kar GU in VITR dodajata formalnemu izobraževanju. Skupina je prišla do odpiranja šolskega polja razumevanju lokalnih posledic globalnih procesov – *drugje*, da razumemo procese drugje, v primerjavi z domačim, znanim. Izpostavljeno je bil pomen izkustvenega izobraževanja in medgeneracijska pravičnost, za katero je bilo ugotovljeno, da je pravzaprav že vključena v GU in VITR; globalno odgovorni in aktivni posamezniki in skupnosti ter da je kljub vsebinskemu prekrivanju na ravni izvedbe premalo povezovanja. Zato je zelo močno prisotna potreba po kontinuirani izmenjavi med deležniki in komunikacijski povezavi vseh silnic, ki obstajajo v tem polju.

VI. Kaj odnašam s seboj (končne besede udeležencev):

- Da je skupina »že okuženih z GU VITR« ugotovila, da lahko našo »okužbo« prenesemo na naprej, v druga okolja, tako da se več povezujemo, zagotovimo kontinuiteto in vestno spremljamo implementacijo; tako se lahko čim več ljudi poslužuje praks in orodij, s katerimi dosežemo skupni cilj: dostojno življenje za vse. Odhajam z upanjem, da smo danes nekaj premaknili naprej.

- Veseli me, da je kar nekaj stičnih točk - od medsektorskega telesa do želje po skupnih usklajenih politikah in izobraževanjih. Veliko smo zasnovali, zdaj pa pričakujem implementacijo.
- Sem še pod vtisom naših pogovorov v omizjih in odhajam z okrepljenim zavedanjem, da je treba ujeti pravi trenutek za razvoj GU. Kot ena redkih predstavnic mladinskega sektorja danes tukaj verjamem, da so ti pravi trenutki za razvijanje zavesti GU VITR ravno v najzgodnejših letih človekovega življenja; zato si želim, da bo na naslednjem forumu več predstavnikov mladinskega sektorja.
- Če vsak med nami vsaj delček tega, kar smo slišali danes, spravi na zavedni nivo, potem je bil namen tega foruma dosežen.

VII. Zaključne besede soorganizatorjev foruma

Dr. Stanka Lunder Verlič – MIZŠ

Ključna sporočila današnjega foruma:
Glavnina vseh nas se je strinjala, da bi za nadaljevanje tega segmenta bilo potrebno oblikovati koordinacijsko telo. Izobraževanje je samo eden od segmentov, ki pokrivajo področje GU VITR. Kot sem že povedala večkrat na tematiko vključevanja priseljencev v slovenski sistem vzgoje in izobraževanja: brez sistemskega, medresorskega sodelovanja vseh, ki sooblikujemo slovensko družbo in sistem, želenega učinka in uspeha ne bo. Trajnostni razvoj in GU trajata od rojstva do zaključka življenja. Naslednja zadeva je tendenca po več povezovanju. To je ena od osnov, kajti povezovanje vseh resorjev in akterjev, ki delujejo na tem področju, je nujno.

Naslednja ugotovitev se tiče terminologije GU in VITR – velikokrat prihaja do vsebinskega prekrivanja. Izražena je bila potreba po izmenjavi dobrih praks. Tendenca ministrstva gre v smer, da se opravi evidentiranje/zbir/zbor vseh aktivnosti, ki se dogajajo po vertikali področja GU in VITR.

Veliko danes prisotnih organizacij je pokazalo, koliko vrtcev, šol, organizacij že sodeluje v teh aktivnostih; v bodoče bo MIZŠ ustvarilo pregled nad tem področjem. Primeri dobrih praks imajo izredno vrednost. Teorija in praksa gresta z roko v roki – a ponovno poudarjam, da kar se dogaja v vrtcih, osnovnih in srednjih šolah, odraža realnost, ki ji je treba z vso resnostjo prisluhniti.

Prav tako je bila izražena potreba po skupni platformi, po več kontinuitete in spremljanja področja – kot je dopoldne poudarila že dr. Barica Marentič Požarnik; pa tudi izražena tendenca po podpori izobraževanju strokovnim delavcem. To je domena MIZŠ v sodelovanju z našimi javnimi zavodi.

Zaključila bi z zahvalo za vse vaše prispevke. Zavezujemo se, da bomo delali v smeri tega, kar sem navedla, tudi v prihodnje, in veselim se naslednjega srečanja z vami. Hvala lepa.

Ga. Louisa Teotónio Pereira, direktorica Evropske mreže za globalno učenje GENE

Bilo mi je v veliko veselje sodelovati na tem forumu. Še posebej mi je bilo v veselje videti vitalnost deležnikov, ki ste soustvarjali izboljšave na področju GU in VITR. Imela sem možnost prisostvovati razgovorom o res ključnih temah, veliki angažiranosti udeležencev, plodnim dialogom, dobri metodologiji in moderiranju/facilitaciiji ter perfektni organizaciji dogodka. Vse to so dobre popotnice za nadaljnji razvoj GU VITR. Na Portugalskem velikokrat rečemo, da je forma že hkrati tudi vsebina. Dobra metodologija z različnimi formati – nagovori predstavnikov institucij, vodene refleksije, izmenjava izkušenj, interaktivni dialogi - in to vse v enem samem dnevu - je bila res odlična.

Sodelovanje med GENE in Slovenijo se ne bo končalo na tej točki. Znotraj oblikovanega sporazuma upamo, da bomo podprli druge aktivnosti – med njimi projekt GU. Jutri imamo sestanek z MIZŠ, kjer bomo pregledali proces mapiranja GU VITR v Sloveniji, ki je bil danes že omenjen.

Vašo pozornost bi radi usmerili na eno od mnogih aktivnosti GENE; in sicer na drugo izdajo Global Education Innovation Award, za katero ste večinoma že slišali. Prijave sprejemamo do 8. junija; vabim vas na našo spletno stran, kjer si lahko ogledati pogoje in prijavite svoje projekte.
Veselimo se tudi aktivnega in navdihnjenega sodelovanje MZZ in MIZŠ v GENE za dobrobit drugih kolegov po Evropi. Tu bi se še posebej zahvalila dr. Meliti Gabrič in ge. Irmi Šinkovec z MZZ ter dr. Stanki Lunder Verlič in Kseniji Bregar Golobič z MIZŠ – pa tudi mnogim drugim, ki ste prispevali k temu forumu; hvala moderatorkam in tolmačem ter vsem ostalim. V imenu GENE naj sklenem z dobrimi željami za prihodnost – za krepitev sodelovanja in vseh vpletenih ter za plodno učenje iz lastnih izkušenj ter izkušenj drugih. Tudi naša izkušnja v GENE je, da izmenjava spoznanj krepi navdih za naše delo.

Dr. Melita Gabrič, MZZ

Moja sklepna beseda bo kratka, saj sta predhodnici odlično povzeli, kar smo danes slišali. Slišali smo veliko zelo zanimivih stvari, raznolikih praks, tega, na kar smo lahko ponosni – kar se pri nas že odvija; prav tako pa smo nazorno videli, da obstaja veliko praks, ki med sabo niso toliko povezane, kot bi lahko bile, da bi dosegali še boljše, sinergične učinke. Ponovno je bilo poudarjeno, o čemer smo že govorili – da bi bilo bi smiselno, potrebno in koristno, da ustanovimo medresorsko, večdeležniško telo za razvoj tega področja, in to bi lahko bil eden od rezultatov današnjega foruma. Z današnjim forumom smo dosegli želeni cilj – da se sestanemo, spoznamo, pogovarjamo; in želela bi se še enkrat zahvaliti ge. Pereira, ge. Trindade; MIZŠ; vsem nevladnikom; vsem, ki ste delili svoje prakse; vsem, ki ste aktivni na tem področju; in še posebno za res odlično organizacijo kolegici Irmi Šinkovec, ki skrbi za GU in je vodila ta projekt; pa tudi našima moderatorkama, ki sta fokusirano vodili to razpravo s toliko ljudmi, in uspeli izluščiti ključna sporočila že tekom samega foruma. Glavne poudarke današnjega foruma bomo povzeli; služili nam bodo kot vodila za naprej in jih podelili z vami. Še enkrat hvala vsem za sodelovanje.

PRILOGA 1: Predstavitev ključnih aktivnosti in njihovih nosilcev na področju globalnega učenja ter vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj v Sloveniji

PRILOGA 2: Fotografije plakatov

Moderirali in zapisali:
Natalija Vrhunc, s.p. www.natalijavrhunc.si
Marjeta Novak, s.p. www.humus.si